

HEGEDŰS ISTVÁN

„PETŐFISEK” A KÁRPÁT-MEDENCÉBEN

■ A rendszerváltozást követően több civil és állami szervezet kezdeményezte a határokon túl élő magyar közösségek támogatását. Legtöbbször a számukra alapított ösztöndíjak segítettek elő az anyagi és szellemi fejlődést (oktatási ösztöndíjak, infrastrukturális fejlesztések stb.). A Petőfi Program különlegessége, hogy ezen nemcsak határon túliak, de anyaországiak is pályázhattak. Hogy miért lehet ez fontos? Az anyaországi és határon túli – vagy két határon túli – közösségek problémáinak megismertetése, egymás pontosabb és sokkal személyesebb megértése, saját problémáinak, akár egymással szembeni feszültségeinek feloldása, korábbi sérelmek feldolgozásának támogatása miatt. Szerepük, feladatuk, úgy gondolom, nem állhat meg egy-egy intézmény, szervezet vagy közösség feladatok általi támogatásánál. Mindemellett a jelenlét, a támogatás gesztusértékű is. Az ösztöndíjasokon, szakmai és személyes tapasztalataikon keresztül, azok segítségével olyan újabb szálak hozhatók létre vagy akár erősíthetők is, amelyek talán korábban nem is léteztek.

A Kőrösi Csoma Sándor Programmal párhuzamosan 2015 tavaszán beindult a Petőfi Program célterülete a Kárpát-medence, illetve Közép-Európa (Románia, Ukrajna, Szerbia, Horvátország, Szlovénia, Ausztria, Szlovákia, Csehország, Bosznia-Hercegovina, Macedónia és Lengyelország) megannyi magyar szóránnyvidéke. Az ötven ösztöndíjas majdnem fele erdélyi településekre érkezett. Munkájuk közösség-szervezésből, a magyar nyelv, irodalom és történelem tanításából, programszervezésből, drámapedagógiai foglalkozásokból, pályázattírásból, magyar néptánc- és népzene-tanításból, táborszervezésből, idegen nyelvek tanításából áll.

A következő néhány oldalon Petőfi-ösztöndíjasokat olvashatunk a szóránnyközösségekkel kapcsolatos előzetes ismereteikről, a felkészülésről, őket ért élményekről, benyomásokról, tapasztalatokról. A körkérdésekben igyekeztünk minél több ország, régió, település ösztöndíjasait megkérdezni (ennek megfelelően minden név mellett zárójelben olvasható a célállomás, valamint a fogadószervezet neve is). Előzetesen három kérdés került megfogalmazásra, amelyet eljuttattunk az ösztöndíjasokhoz annak érdekében, hogy a válaszok némiképp strukturálható változatban érkezzenek vissza. Kérdéseink, felvetéseink a következők voltak:

- 1) Előzetesen milyen ismeretei voltak arról a közösségről, amelyikben végül is munkába álltak? ?
- 2) Miként, hogyan készültek fel a rájuk váró feladatokra? ?
- 3) Milyen tapasztalatokat szereztek a közös munka során??
- 4) Egy jellemző élmény, benyomás leírása, amelyet a munka során szereztek.

Az indulást megelőzően, valamint azzal párhuzamosan több kritika is érte a programot, annak előkészítését, a kiválasztási folyamatot, hiszen eredményessége, hatékonysága kérdéses lehet, így vizsgálata talán megérdemelne a jövőben egy reprezentatív kutatást, felmérést a célállomások közösségeinél. Az itt bemutatott pillanatfelvétel, a részt vevő ösztöndíjasok személyes beszámolóit talán hozzájárulhatnak a célkitűzésének jobb megismeréséhez, a programról kialakuló kép bővítéséhez, valamint árnyalásához.

Mandácskó Eszter

(Vukovár; Horvátországi Magyarok Demokratikus Közössége, Horvátország):

■ 2015. májusában derült ki, hogy Vukovár és környéke lesz a célterületem, ekkoriban még nem tudtam többet a városról, a megyéről, mint amennyit iskolai órák, egyetemi foglalkozások keretében megtanulhat az ember. Azonban kiutazásom előtt szerettem volna tisztában lenni a terület történetével, a helyi magyarok múltjával, helyzetével, így elolvastam minden lehetséges hírt, közleményt, melyet az interneten találtam. A Petőfi Program oktatási hetében még több ismeretet szerezhettem. Az információszerzés azonban nem lehetett teljes körű, a terepen eltöltött idő alatt ismerhettem meg, kezddhettem feltárni ténylegesen a helyi és a környékbeli magyar közösségek helyzetét.

A célterületre történő utazás előtt tudtam meg, hogy milyen feladatok várnak rám, így, amennyire csak lehetett, ennek megfelelően igyekeztem felkészülni. A magyar nyelv oktatásá-

hoz szükséges anyagokat, zenéket, dalokat, videókat, könyveket, kreatív foglalkozásokhoz kellő és egyéb segédeszközöket gyűjtöttem, internetes oldalakat bújtam. Azonban az előzetesen megküldött feladatlistában az oktatás mellett különféle programok, események szervezését is előjegyzték számomra, így ötleteket kezdtem keresgélni, terveket szövögetni. Próbáltam megalapozni a jövőbeli munkámat, és sok esetben, úgy érzem, hasznos volt a felkészülésem.

A tapasztalataimat nehéz röviden összefoglalni, de a továbbiakban azért megpróbálok... A csoportok, amelyekben dolgozom, több korosztályt ölelnek fel; a magyar nyelvóráimon nemcsak a gyermekek, hanem a szülei és nagyszülei is részt vesznek olykor. Táncórákon egyszerre kell foglalkoznom óvodás- és iskoláskorúakkal. Két településen főként nyugdíjasokkal tevékenykedünk. Különböző korcsoportok, különböző háttér, különböző szintű tudás, melyhez különböző eszközök szükségesek. Ez alkalmazkodóképességet, a figyelem megosztását, szervezőkészséget, türelmet és végül, de nem utolsósorban jókedvet, pozitív kisugárzást kíván. A programok, események megtervezéséhez, levezetéséhez ugyancsak szervezői véna szükséges, továbbá kreativitás és alkalmazkodás is. Hiszen a közösségek ötleteit nem átírni, hanem megfűszerezni szeretném újdonságokkal. Velük együtt, közösen igyekszem tervezgetni. Összességében és szerencsémre ittlétem alatt több területen próbálhatom ki magam, szerezhetek tapasztalatot. Több közösséggel ismerkedhetek meg, több embertől tanulhatok. Nagy örömmel konstataólok, hogy érzem magamon a változást, a fejlődést. Ez a haladás nem történhetne meg a közösségek nyitottsága, befogadókészsége nélkül.

Megérkezésem előtt tudtam, hogy nagyon sokat fogok tanulni, fejlődni az itt eltöltött idő alatt mind gyakorlatias dolgokban, az életvezetésemben, mind emberileg.

Kevesen tudják, hogy a helyi közösségek, a környéken élők min mentek keresztül az 1990-es években, a délszláv háború alatt és után. A menekülés éveit után visszatértek mind-egyikének sajátos története van. Azonban minden nehézség ellenére ezek az emberek talpra álltak, a magyar szervezetek működnek.

A vukovári magyar közösség esetében elmondható, hogy elképesztő életörömmel rendelkeznek. Ha együtt vannak, a közösen eltöltött idő jókedélyűen, sok nevetéssel telik. Az élethez, a jövőhöz, a jó és boldog dolgokhoz vagy akár a valláshoz, a bibliai értékekhez, egymás segítségéhez, a megbocsátáshoz való ragaszkodás, úgy gondolom, teljes mértékben példaértékű.

Ezt az életérzést, életvezetést igyekszem naponta szem előtt tartani, csakúgy, mint azt a szeretetet, amellyel befogadtak szinte az első pillanattól fogva. Vártelenül megtisztelőnek tartom, hogy a tanácsaimat megfogadják, legyen szó programokról vagy oktatási helyzetekről. A mai napig bizalommal beszélgetnek, megosztják velem gondolataikat és örömeiket.

Sümeji Nóra

(Munkács-Beregrákos-Szolyva; Kárpátaljai Magyar Pedagógus Szövetség, Ukrajna):

■ 2015. áprilisában vettem fel a kapcsolatot a mentorommal, Molnár Bélával, a Beregrákos Általános Iskola igazgatójával. Azt javasolta, hogy a magyar néptáncot népszerűsítsük majd a járásban, mert az elmúlt években nagyon kevés lehetősége volt tánctanulásra a fiataloknak. Arról is szó esett még az érkezésem előtt, hogy egyre gyakoribb probléma – főleg az alsó tagozatosoknál –, hogy nem beszél mindenki magyarul a magyar iskolában. Szeptemberben ez be is igazolódott számomra, hiszen Munkácson az elsősök között egyre többször előfordul, míg Szolyván szinte minden elsős úgy lépi át az iskola küszöbét, hogy alig pár szót ismer csak.

Kárpátaljára érkezésem után igyekeztem minél több kollégával, intézményvezetővel (igazgatókkal, tanárokkal, lelkészekkel) megismerkedni, felmérni a helyi igényeket. A bemutató órák után azt is le tudtam szűrni, hogy a gyerekek, fiatalok képességeihez, érdeklődéséhez milyen táncok, milyen énekek, milyen játékok passzolhatnak. Az általam tartott foglalkozások órarendjét igyekeztem minél előbb kialakítani, mivel a gyerekeknek is nagyobb biztonságot nyújt, ha tudják, mikor számíthatnak rám. Fontos a rendszeresség.

Valamennyi közösségben figyelembe vettem a gyerekek eddigi rutinját (napközi, bibliaóra, hittan, művészeti iskolai oktatás, tanmenet), ezért minden esetben megpróbáltuk az iskolaigazgatókkal, pedagógusokkal közösen úgy kialakítani a néptánc- és népijátékorákat, hogy azok illeszkedjenek az addig megszokott rendbe, és ne kelljen semmilyen rutint megszakítani. Öröm számomra, hogy a gyerekek igénylik a figyelmet, a rendszeres, érdekes és mindig megújuló foglalkozásokat, a mozgást, a táncot, a közös éneklést.

Nagy szükség van a munkára, különösen itt Kárpátalján. A gyerekek lelkesek, önként jönnek, nincsenek jegyek, csak szóbeli értékelés (és sok-sok dicséret!), továbbá az élmény, hogy alkothatnak, tudást és új ismereteket szerezhhetnek. A rengeteg szeretet, az ölelések, a mosolyok mind kárpótolnak az esetleges nehézségekért: nyelvi, fegyelmezésbeli, magatartásbeli problémákért. A szórványban élő közösségekben, úgy érzem, a magyar iskola fennállása (maga a lehetőség, hogy a gyerekek minden tanórát magyarul halljanak), a magyar istentisz-

telemek és misék, az egyházközségek vezetőinek fáradhatatlan munkája az igazi megtartó erő. Ehhez azonban infrastruktúra (tankönyvek, eszközök, működő WC, nyomtató, fénymásoló stb.) szükséges. Amihez elsősorban kezdeményező szellemű humán erőforrás és pénz kell.

Bokor Csongor

(Fogaras; Magyar Unitárius Egyház, Románia):

■ Szülővárosom, a tömbmagyarságú Erdővidék központja Barót, csupán 85 km-re fekszik Fogarastól. Rengetegszer átutaztam életem során a városon, ugyanis a Brassót Nagyszébbel összekötő főút kettészeli az Olt menti várost. Talán a vár, talán a havasok lélegzetelátlító látványa miatt, de korábban nem vetődött fel bennem, hogy az itteni magyarság hogyan él, milyen gondokkal küzdenek napenként. Bármelyik ismerősöm, aki meghallja, hogy jelenleg Fogarason dolgozom, ugyanezt mondja. A helyiek is többször elpanaszolták, hogy Fogarason mindenki csak átmegegy, pedig érdemes lenne néha megállni is. Miután megtudtam, hogy ez lesz a célállomásom, előzetesen felmértem, hogy mire számíthatok, hol tudok majd a legtöbbet segíteni.

A mentorommal már az első találkozásunk során megbeszéltük a prioritásokat. Fogarason 2010-ben megszűnt a magyar iskola, azóta fakultatív módon heti egy alkalommal Tăutu Eszter nyugalmazott tanárnő tart magyarórát. Ebbe a folyamatba kellett elsősorban besegíteni, a foglalkozások számát, sokszínűségét növelni, továbbá a magyar nyelv oktatását segítő eszközöket, munkafüzeteket beszerezni. Erdővidékiként már szeptember előtt megfogalmazódott bennem, hogy én mindenképp előnyt kell kovácsoljak székelyföldi kapcsolati tőkémből a fogarasi magyar közösség javára. Elindítottam a Babits Mihály Önképzőkört, mely nevét a város híres költő-tanárától kapta, és amelynek keretében kéthetente a fogarasi református egyház gyülekezeti termében színvonalas előadásokat szerveztem. Volt már itt színész, színjátszócsoporthoz, politológus, zenész, hidrológus... Az önképzőkörökre is alkalomról alkalomra nagyobb az érdeklődés. Emellett énekelek a helyi ökumenikus kórusban, és én vagyok az unitárius egyházközség kántora is. Már kezdetben tudtam, hogy tevékenységeim ki fognak terjedni a Fogarastól 18 km-re fekvő Halmágyra is. Ott, a szinte velem egy időben érkező új evangélikus lelkész házaspárral nagyon hatékonyan együtt tudunk működni, nótaestet, játsszóházat, színházi előadást szerveztünk. Fogarasi küldetéseim május közepéig tart, épp ezért májusra álmodtam egy nagyot, és a fogadó szervezetemmel egyeztetve, a fogarasi református egyház vezetőségének segítségével és Kovászna Megye Tanácsának támogatásával egy szabadterei rendezvény formájában május 7-én megszervezem az I. Fogarasi Magyar Napot, melyre mindenkit szeretettel várunk!

Egyéni kompetenciáim, úgy gondolom, fejlődtek a magyar oktatás, rendezvényszervezés, zenei oktatás, közösségi munka terén. De a legfontosabb az az élmény és az a szeretet, megbecsülés, amit az emberek mutatnak irántam, ragyogó szemmel fogadva mindent, amit nekik, velük közösen szervezek. Továbbá fontos tapasztalat számomra a munkavégzés egyházi keretek között. A református, evangélikus, unitárius és római katolikus egyházi vezetőkkel együtt dolgozni nemes és megtisztelő feladat.

Egy élményt nem tudok kiragadni, de amikor a helyiek megdicsérnek, rám mosolyognak, megfogják a kezem, és biztatnak, hogy csak így tovább, az több mint motiváló. Mindig megmaradnak egy idős hölgy egyik zenés önképzőkör után hozzám intézett szavai: „Azt kívánom neked, hogy olyan sikeres légy, amilyen boldogságot okoztál ma a szívemnek.” Ez a mondat talán egész életemben elkísér.

Kertész Csilla

(Léva; Czeglédi Péter Református Gimnázium, Szlovákia):

■ Magyarországi ifjúsági csoport vezetőjeként 2009-ben kerültem először kapcsolatba felvidéki fiatalokkal, amikor is együttműködési megállapodást kötöttünk. Ennek a célja közös kulturális, illetve szabadidős programok szervezése volt azzal a szándékkal, hogy összetartozásunkat, magyarságtudatunkat erősítsük. Az azóta eltelt években számtalan alkalommal vettünk részt egymás rendezvényein. Együtt kezdtük el egy Kárpát-medencei történelmi vetélkedő, a Civitas Fortissima verseny szervezését. *Magyarságom az anyanyelvemben* címmel irodalmi előadásokat, rendhagyó történelemórákat szerveztünk középiskolások számára. Közös kirándulásokat, bográcslókat, könyvgyűjtést, adománygyűjtést, magyar táncházakat tartottunk közösen. Rendszeresen részt veszünk egymás ünnepein, koszorúzásain, rendezvényein. Ez alatt a hét év alatt szerzett tapasztalatok alapján nem voltak számomra ismeretlenek a felvidéki magyarságot érintő problémák, mint az anyanyelv használatért vívott harc, a magyar iskolák helyzete, a kettős állampolgársággal kapcsolatos probléma. Petőfi-ösztön-díjasként nagyon örültem, hogy ez eddig szerzett tapasztalataimat el tudom mélyíteni, és

személyesen is megtapasztalom, hogy a felvidéki magyarok hogyan vívják meg mindennapi harcaikat identitásuk megőrzéséért.

Amikor megtudtam, hogy Léván leszek ösztöndíjas, olyan programokat kezdtem tervezni, amelyek révén elősegíthetem, erősíthetem a lévai és a Léva környéki magyarok magyarságtudatának, identitásának megőrzését, és amelyek révén jobban megismerik a magyar néphagyományokat, a magyar népszokásokat. A munkámmal eredményesen kívántam hozzájárulni a Reviczky Társulás és a Czeglédi Péter Református Gimnázium közösségépítő tevékenységéhez. Az eddigi visszajelzések alapján úgy gondolom, hogy ezt sikerült, sikerül is megvalósítanom.

Nagy szeretettel fogadtak, mikor megérkeztem, segítettek a beilleszkedésben. A munkám során azt tapasztaltam, hogy kíváncsiak a javaslataimra, illetve teret engednek ezek megvalósítására is. Mindehhez minden segítséget, biztatást megkapok mindkét fogadószerveztem, illetve mentorom részéről. Léván sajnos még hatványozottabban érződnek a felvidéki magyarság problémái, a kis iskolák bezárástól való fenyegetettsége, a magyar iskolákban, óvodákban a csökkenő gyereklétszám. Az anyanyelvi órák számának drasztikus csökkentése is súlyosan érinti a lévai magyar iskolákat. Sajnos Léván egyre fogy a magyarság, ezért az itt-tartózkodásom alatt igyekszem minden magyar szervezettel felvenni a kapcsolatot és erősíteni őket. A lévai magyar közösség összetartó, komoly erőfeszítést tesz azért, hogy a magyar hagyományok és kulturális értékek ne vesszenek feledésbe. Elégtétel számomra, hogy munkámmal segíthetem őket.

Itt tapasztaltam meg, hogy a határon kívüli magyarok intenzívebben élik meg magyarságukat, mint az anyaországbeliek. Nekünk természetes a nyelvhasználat, az, hogy magyarul szabadon élhetünk, beszélhetünk, hogy magyar iskolába járhatunk. Nekik mindezért keményen meg kell küzdeniük. Épp ezért a kitartásuk, hozzáállásuk példaértékű számomra. A személyes élmények hatására, a közös munka során sok minden átértékelődött bennem is.

Különösen megrendítő élmény volt számomra, amikor Léván az aradi vértanúkra emlékezve a megemlékezés végén közösen elénekeltük a magyar Himnuszot. Először láttam felöltött, már életük javát leélt embereket, akik sírtak a Himnuszunk éneklése alatt.

AZ IKE KÖZÖSSÉGÉPÍTŐ EREJE

■ Ikések, mondják ránk, és valljuk magunkról. És ebben a szóban benne van minden. Az együtt átélt élmények, az itt szerzett barátok, ismerősök, kapcsolatok, tudás, tapasztalat, munka, önkéntesség, szolgálat, áldás. Benne van egy egész világ. És merem remélni, hogy ez a kijelentés univerzálisan vonatkozik minden olyan egyénre, aki benne volt, van és lesz valaha az IKE tevékenységében, és ugyanúgy arra a közösségre, ami az a harminc teológiai hallgató között létrejött 1921. február 28-án, mint arra, ami a mai erdélyi fiatalok között létrejön alkalomról alkalomra.

P. Balogh Katalin meghatározásában „a közösség normarendszerének értékrendje, tartalmi meghatározója mind a társadalom, mind az egyén számára konstruktív, pozitív hatású, az egyén és közösség között állandó, tevékeny kapcsolat realizálódik, mely a személyiség kibontakozásának, harmonikus fejlődésének optimális feltétele.” (P. Balogh Katalin: *A közösség pszichológiája*. In: Fejlődés- és pedagógiai pszichológia. Szerk. Salamon Jenő. Kossuth Könyvkiadó, Bp., 1978.) Továbbá három ismérvet sorol fel, amelyek egy-egy közösségre jellemzőek. Arra a kérdésre, hogy van-e az IKE-nek közösségépítő ereje, kategorikusan kijelentem: igen! Ezekből az attribútumokból kiindulva szeretném körbejárni az IKE-közösséget.

1. „A közösség normarendszere, értékrendje mindig pozitív. Ennek következtében a közösség minden tagjára pozitív hatást gyakorol, nem állja útját az egyéni képességek kibontakozásának, sőt, segíti azt.” (I. m.) A Párizsi Alap szerint, amelyet az 1855-ös világkonferencián fogadtak el, minden ikés közös vonása és egyben missziója is Jézus Krisztus követése és az Ő országának terjesztése a fiatalok között. Erre az értékrendre épül fel minden más. A keresztyén értékrendeket valló fiatal így nem marad egvedül, hiszen olyan helyre kapcsolódhat be, ahol társai is hasonló értékekben hisznek, ugyanazokat az elveket vallják. Ugyanakkor ez a hit nem tétlen, hanem mindig cselekvésre készített. Innen az IKE önkéntes vonása. És sokszínűsége is. Hiszen mindenki jól körülhatárolt tulajdonságokkal rendelkezik, vannak pl. vezető típusúak, végrehajtók, kreatívak, pszichológusok, intézkedők, szorgosak stb. Ezek a jellemvonások leginkább egy-egy rendezvény szervezése kapcsán kerülnek fel-